

Granskning av kommunens framtida äldreomsorg

Rapport
Trosa kommun

KPMG AB

2023-09-05

Antal sidor 19

Trosa kommun
Granskning av kommunens framtida äldreomsorg

2023-09-05

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	3
2	Bakgrund	4
2.1	Syfte, revisionsfrågor och avgränsning	4
2.2	Revisionskriterier	4
2.3	Metod	5
3	Resultat av granskningen	6
3.1	Övergripande organisering	6
3.1.1	Bedömning	9
3.2	Prognosarbete	9
3.2.1	Bedömning	11
3.3	Planering och beredskap	12
3.3.1	Bedömning	15
3.4	Uppföljning	15
3.4.1	Bedömning	17
4	Slutsats och rekommendationer	18

1 Sammanfattning

KPMG har av Trosa kommuns revisorer fått i uppdrag att granska rutinerna kring kommunens framtida äldreomsorg. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2023.

Syftet med granskningen är att bedöma om vård- och omsorgsnämndens planering och styrning för att möta framtida behov inom äldreomsorgen är tillräckligt tillfredställande.

Vår sammanfattande bedömning utifrån granskningens syfte är att vård- och omsorgsnämndens planering och styrning för att möta framtida behov inom äldreomsorgen inte är fullt ut tillfredställande. Nämnden har bland annat en boendepplan med tioårig prognos, ökat antal boendeplatser och ambitioner kring digitala verktyg. Det saknas dock en heltäckande prognos av övriga delar såsom personal och hemtjänst. Vidare saknas en kompetensförsörjningsplan som kan beskriva de aktiviteter som behöver göras för att uppnå den kompetens som behövs för att möta framtida krav och behov.

Utifrån vår bedömning och slutsats rekommenderar vi vård- och omsorgsnämnden att:

- Utforma en tydlig strategi avseende utbud av framtidens äldreomsorg (se avsnitt 3.1.1)
- Säkerställ ett heltäckande prognos- eller scenarioarbete på längre sikt som bland annat omfattar framtida krav och behov avseende hemtjänsten, personalbehov och förebyggande arbete inklusive dess finansiering (se avsnitt 3.2.1 och 3.3.1)
- Säkerställ att insatser som bland annat IHR-team, och Trygg hemgång fungerar (se avsnitt 3.2.1)
- Säkerställ att det finns en tydlig plan för kompetensförsörjning (se avsnitt 3.3.1)
- Se över behov av riktlinjer för biståndshandläggning (se avsnitt 3.3.1)
- Utforma ett systematiskt arbetssätt för vad som ska följas upp till nämnd gällande framtida äldreomsorg (se avsnitt 3.4.1)

2 Bakgrund

KPMG har av Trosa kommuns revisorer fått i uppdrag att översiktligt granska kommunens planering avseende framtidens äldreomsorg. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2023.

En del av utmaningarna inom äldreomsorgen är kommande årens demografiska utveckling som innebär en ökning av äldre samtidigt som befolkningen i arbetsför ålder utvecklas långsamt. Kommunen behöver erbjuda insatser som överensstämmer med den enskildes behov och förväntningar samtidigt som ansvariga nämnder har en ekonomisk ram att förhålla sig till.

I Trosa kommun har andelen äldre och efterfrågan av insatser inom äldreomsorgen ökat vilket medför ökade kostnader. I takt med ökat behov av insatser inom äldreomsorgen tillkommer lagändringar och krav. Dessa är bland annat kommande lagändringar i arbetstidslagen gällande dygnsvila och i socialtjänstlagen gällande att fast omsorgskontakt ska vara utbildad undersköterska.

Revisorerna i Trosa kommun vill därmed att KPMG granskar hur kommunen arbetar med att säkerställa planering och strategi för framtida äldreomsorg.

2.1 Syfte, revisionsfrågor och avgränsning

Granskningen har syftat till att bedöma om vård- och omsorgsnämndens planering och styrning för att möta framtida behov inom äldreomsorgen är tillräckligt tillfredsställande.

Granskningen har besvarat följande revisionsfrågor:

- Finns aktuella styrdokument med mål för framtidens äldreomsorg?
- Finns en prognos för kommande behov av insatser inom äldreomsorgen, såväl avseende särskilt boende som hemtjänst och andra insatser?
- Finns planering och beredskap för att möta framtida krav och behov, avseende bland annat finansiering, kompetensförsörjning, lokaler och lagförändringar?
AI – kamera?
- Har nämnden följt upp arbetet med att utforma framtidens äldreomsorg och beslutat om tydliga och aktiva beslut utifrån uppföljning samt övriga aktuella utvärderingar?

Granskningen avser vård- och omsorgsnämnden.

2.2 Revisionskriterier

Vi har bedömt om rutinerna uppfyller

- Kommunallagen 6 kap § 6
- Socialtjänstlagen (2001:453)

- Hälsa- och sjukvårdslagen (2017:30)
- Socialstyrelsens föreskrifter
- Tillämpbara interna regelverk och policys.

2.3 Metod

Granskningen har genomförts genom dokumentstudier av följande dokument:

- Reglemente för kommunstyrelsen och nämnder i Trosa kommun daterad 2022-11-09
- Styrmodell för Trosa kommun antagen av kommunfullmäktige 2019-11-26, § 96
- Organisationskiss vård- och omsorgskontoret 2022
- Budget 2023 med flerårsplan 2024–2025
- Budget 2024 med flerårsplan 2025–2026
- Boendeplan 2022–2026 antagen av vård- och omsorgsnämnden 2023-04-26
- Vård- och omsorgsnämndens sammanträdesprotokoll 2023
- Välfärdsteknik- Handlingsplan för införandet och tillämpning jan 2023
- Implementeringsverktyg- Ett verktyg för implementering av välfärdsteknik inom vård- och omsorgskontorets verksamheter i Trosa kommun
- Internkontrollplan 2023 för vård- och omsorgsnämnden daterad 2023-03-03
- Internkontroll 2023-01-01- 2023-12-31
- Lokalförsörjning, daterad 2023-01-31
- Kriterier och syfte Trygg hemgång
- Projekt- och arbetsplan, IHR, daterad 2022-06-07

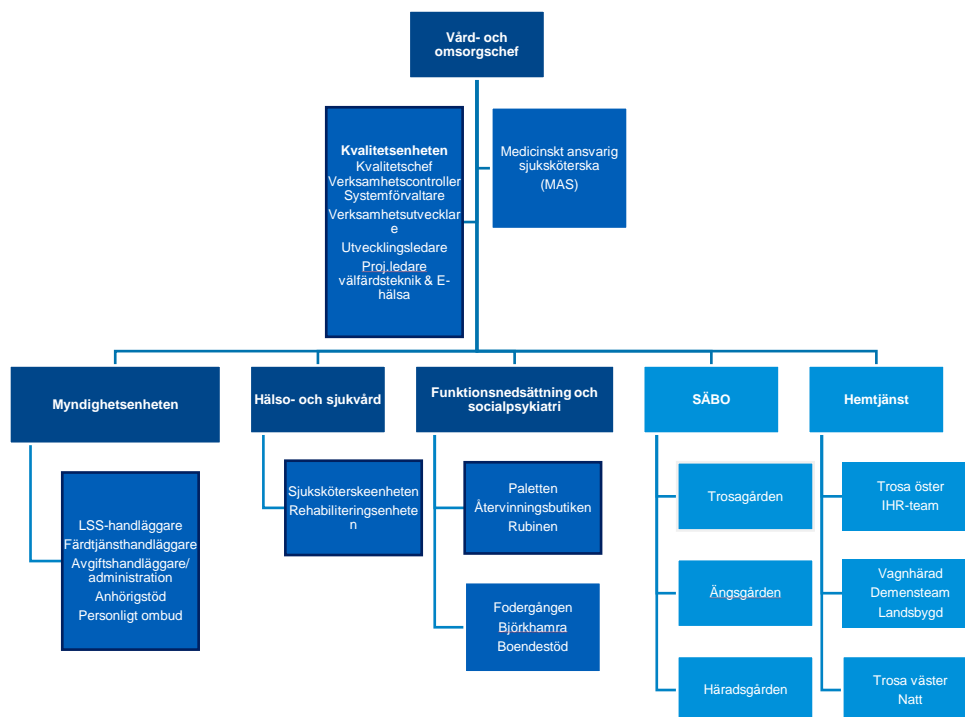
Intervjuer har genomförts med vård- och omsorgschef, kvalitetschef, HR-konsult, ekonomikonsult, myndighetschef, utförarchef samt politiker företrädande vård- och omsorgsnämnden.

Rapporten är faktakontrollerad av vård- och omsorgschef, kvalitetschef, myndighetschef samt politiker företrädande vård- och omsorgsnämnden.

3 Resultat av granskningen

3.1 Övergripande organisering

Av reglemente¹ framgår att vård- och omsorgsnämnden fullgör kommunens uppgifter rörande vård- och omsorg om äldre människor enligt socialtjänstlagen. Denna granskning berör äldreomsorgen i kommunen och omfattar särskilt boende och hemtjänstverksamheterna. Hemtjänst är ett samlingsbegrepp för den service, omvårdnad och sjukvård som verkställs i det egna hemmet. Insatserna som erbjuds är bland annat personlig omvårdnad, inköp och skötsel av hemmet. Särskilt boende är det gemensamma namnet för boende som anpassats till äldre som har omfattande behov som inte kan tillgodoses med hjälp av insatser i ordinärt boende. Insatsen omfattar ett eget hyreskontrakt med stöd, service och personlig omvårdnad efter den enskildes behov. Kopplat till nämnden finns vård- och omsorgskontoret, se nedan organisationskiss²

Inom vård- och omsorgskontoret finns en myndighetsenhet som hanterar all biståndsbedömning inom äldreomsorgen. Enheten består av fem biståndshandläggartjänster, en förste biståndshandläggare som arbetar med äldre och leds av en myndighetschef. Förste biståndshandläggaren är ett nära stöd för biståndshandläggare i beslutsfattandet. De fem biståndshandläggartjänsterna inom

¹ Reglemente för kommunstyrelse och nämnder i Trosa kommun daterad 2022-11-09

² Organisationskiss vård- och omsorgskontoret 2022

Äldreomsorgen har inte varit fulltaliga på grund av exempelvis föräldraledigheter och uppsägningar enligt intervjuade.

Under granskad period fanns två vakanta tjänster, en av dessa vakanta tjänst tillsattes dock under granskad period. En ny tillsatt biståndshandläggare påbörjar dock sin tjänst i augusti. Det finns en anhörigkonsulent inom myndighetsenheten som arbetar 50 procent med utbildning och stödgrupper för anhöriga till personer med en demenssjukdom. Anhörigkonsulenten samordnar enligt intervjuade även anhörigombud som finns i utförarverksamheterna.

Det finns tre hemtjänstgrupper i kommunen som leds av en enhetschef i respektive grupp enligt intervjuade. Det finns en samordnare per grupp samt en administratör som stöttar samtliga grupper. Område Trosa är uppdelad i två grupper, väst och öst. Detta då antal brukare ökades efter att det inte längre fanns LOV-utförare³ i kommunen enligt intervjuade. Trosa öst och väst utgår från samma lokal och består av cirka 40–45 medarbetare. Vagnhärad som ligger utanför Trosa är en egen grupp och består av cirka 35 medarbetare. Nattpersonalen består av fyra heltidsanställda som utgår från Trosa.

Det finns ett demensteam som utgår från Vagnhärad som arbetar emot hela kommunen. Vidare finns insatsen Intensiv hemrehabiliterings-team (IHR) som ingår i Trosa öster men de som arbetar i teamet arbetar i övriga grupper om det inte finns någon patient som är aktuell för IHR. Intensiv hemrehabiliterings-team (IHR) är till för personer som bland annat efter en tid på sjukhus är i behov av hemtjänst första gången eller har hemtjänst. Syftet är att genom intensiv vardagsträning minska eller avsluta individens behov av hemtjänst, skjuta fram vårdbehovet, kunna bo kvar längre hemma och öka individens självständighet och trygghet. Målet är att minska kostnader för hemtjänsten genom att motiverade individer minskar sitt behov av hemtjänst inom tre månader samt ökar sin känsla av självständighet och välbefinnande.

Målsättningen är att den enskildes behov av stöd efter insatsen har minskat eller inget behov av hemtjänst. IHR-team består av biståndsbedömare, undersköterska, sjuksköterska, arbetsterapeut och fysioterapeut. Det är samma medarbetare som arbetar med insatsen Trygghemgång enligt intervjuade. Trygghemgång är ett stöd för personer som skrivs ut från sjukhus med omsorgsbehov. Målsättningen är tillfälligt stöd där brukaren ska kunna återgå till ett så självständigt liv som möjligt.

Det finns tre särskilda boenden Trosagården, Ängsgården och Häradsgården som består av cirka 109 medarbetare och leds av en enhetschef i respektive boende. Enligt boendeplanen⁴ finns 104 boendelägenheter varav 50 demensplatser. Häradsgården består av sju avdelningar och erbjuder både demensboende samt korttidsavdelning. En avdelning (Novum) inom Häradsgården är inriktad på korttidsvård och rehabilitering. Avdelningen har enligt intervjuade god tillgång till arbetsterapeuter och sjukgymnaster.

³ Lagen om valfrihetssystem (LOV). Lagen gäller för kommuner och regioner när de inrättar valfrihetssystem för hälsovård- och socialtjänstinsatser.

⁴ Boendeplan 2022–2026 antagen av vård- och omsorgsnämnden 2023-04-26

Trosa kommun

Granskning av kommunens framtida äldreomsorg

2023-09-05

Trosagården består av fyra avdelningar och erbjuder demensboende samt korttidsplats. Ängsgård består av två avdelningar och erbjuder demensboende.

Styrning

Av styrmodell⁵ för Trosa kommun framgår att Fastlagd kurs (antagen 1991) är styrande för all verksamhet inom kommunen. Kommunens och verksamheternas utbud ska styras av:

- Medborgarnas behov och önskemål
- Valfrihet
- Flexibilitet
- Kvalitet och god service
- Enkelhet och kostnadseffektivitet
- Samarbete mellan servicegivare och nyttjare

Vidare framgår att resursfördelning till äldreomsorgen beräknas på alla nivåer 65 år och äldre, fördelade på kategorierna 65–79 år, 80–90 år samt 90 år och äldre. Ersättningen är 96% av ersättningen per ålderskategori i enlighet med nivåerna kostnadsutjämningsystemet och ska täcka alla kostnader för äldreomsorg. De gemensamma planeringsförutsättningarna utgör grunden för budgeten de kommande tre åren och omfattar befolkningsprognos, ekonomiska förutsättningar, lokalförsörjningsplan samt resursfördelning.

För budget 2023⁶ antogs följande sex mål för vård- och omsorgsnämnden. Dessa mål är:

1. Personal som arbetar inom vård- och omsorgskontoret ska ha rätt formell kompetens
2. Brukarna ska vara sammantaget nöjda med vård- och omsorgskontoret i Trosa kommun
3. Brukarna ska känna sig trygga i sitt hem med stöd
4. Hållbart medarbetarengagemang
5. Vård- och omsorgskontoret ska vara kostnadseffektivt
6. Transporter ska ske så miljömässigt som möjligt

Vård- och omsorgsnämnden har reviderat och antagit förslag till sju nya mål⁷. Dessa mål är:

1. Brukare inom äldreomsorgen är sammantaget nöjda
2. Brukare inom äldreomsorgen ska känna sig trygga i sitt hem med stöd
3. Kommunens verksamheter för personer med funktionsnedsättning
4. Vård- och omsorgskontoret har engagerade medarbetare

⁵ Styrmodell för Trosa kommun antagen av kommunfullmäktige 2019-11-26, § 96

⁶ Budget 2023 med flerårsplan 2024–2025

⁷ Budget 2024 med flerårsplan 2025–2026

5. Vård- och omsorgskontoret är kostnadseffektivt
6. Vård- och omsorgskontorets transporter sker fossilfritt
7. Vård- och omsorgskontorets personal har rätt kompetens

Av målen framgår bland annat att 85 % av medarbetarna inom äldreomsorgen ska ha skyddad yrkestitel undersköterska år 2026 (2023 80 %, 2024-25 83%). Detta ska baseras på egen mätning som utförs årsvis vid årsskiftet. Vidare framgår att kommunen ska tillhöra de 25% bästa i riket inom områdena särskilt boende och hemtjänst.

Av intervjuade framgår att vård- och omsorgschef anger prioriterade områden utifrån nämndmålen och lämnar över detta till verksamheterna. Verksamheterna bryter ner målen i aktiviteter på planeringsdagar som sedan följs upp på APT. Målen följs upp en gång per år genom bokslut. Vidare framgår att nämnden har arbetat för att ta fram mätbara mål. De nya målen ska mätas genom Koladas⁸ färgkodning, grön, gul och röd. Det innebär att kommunernas resultat rangordnas utifrån nyckeltal jämfört med andra kommuner.

3.1.1 Bedömning

Vi konstaterar att det finns en styrmodell som nämnden utgår ifrån i form av fastlagd kurs antagen av kommunfullmäktige. Det finns aktuella styrdokument med mål som utgångspunkt av kommunfullmäktiges mål som bland annat att utbilda vårdpersonal till undersköterskor och att brukarna ska känna sig trygga i sitt hem med stöd. Målen ska mätas genom jämförelser med andra kommuner i Kolada, vilket ses som positivt för att arbeta likt andra framgångsrika kommuner. Målen har dock ingen tydlig riktning som visar för strategiska vägval för framtidens äldreomsorg. Mot bakgrund av ovan bedömer vi att nämnden inte har en tydlig styrning för framtidens äldreomsorg.

3.2 Prognosarbete

Enligt socialtjänstlagen ska kommuner verka för att äldre människor får goda bostäder och därutöver ge dem som behöver stöd och hjälp i hemmet. För att detta ska bli lyckat krävs ett prognosarbete avseende behov av bland annat bostäder och insatser.

Kommunens lokalförsörjningsplan⁹ finns till i syfte att skapa ett verktyg för att planera för det framtida lokalbehovet samt med god framförhållning kunna bedöma det framtida investeringsbehovet och kommunens samlade lokalkostnader samt planera för genomförande. Respektive verksamhet/produktionschef redovisar årligen sitt kommande behov av lokaler till lokalstyrgrupp under hösten. Arbetsgruppen sammanställer behovet av en ny- och ombyggnad utifrån respektive verksamhets inspel. Styrgruppen består av bland annat vård- och omsorgschef, skolchef och ekonomichef. Kommunens ledningsgrupp har under hösten tagit fram ett utkast till befolkningsprognos för perioden 2023–2027.

⁸ Databas för kommuner och landsting

⁹ Lokalförsörjning, daterad 2023-01-31

Utöver det görs sedan några år tillbaka en tioårig långtidsprognos, denna gång 2023–2032. Bakgrunden till detta är att kunna göra långsiktiga bedömningar av kommande lokalbehov.

Vidare har vård och omsorgsnämnden en boendeplan för att få ett bra underlag för planering och framtida behov av bostäder. Av boendeplan¹⁰ 2022–2026 framgår att planen omfattar fyra kommande åren med utblick över kommande 10-årsperiod. Boendeplanen antogs första gången 2018 och har sedan dess uppdaterats med ett års mellanrum. De boendeformer som omfattas av boendeplanen är följande:

- Eget boende i vård- och omsorgsboende/äldreboende/ särskilt boende med inriktning mot somatisk vård
- Eget boende i vård- och omsorgsboende/äldreboende/särskilt boende med inriktning demensvård
- Rehabilitering/växelboende/vård i livets slut på korttidsenhet.
- Eget boende med boendestöd.

Metoden för att undersöka framtida behov baseras på att inhämta information från enhetschef och biståndshandläggare från myndighetsenheten, litteraturgranskning av lagstöd, forskning och utvärdering av andra kommuner. Statistik avseende volymer hämtade från verksamhetssystem och befolkningsprognoser samt omvärldsbevakning. Vidare framgår av planen att det är av betydelse att inhämta synpunkter från brukare, brukarföreningar och andra berörda råd.

Av intervjuer framgår att boendeplanen har presenterats på kommunens pensionärsråd för att inhämta synpunkter. Myndighetsenheten är delaktiga i planeringen av boendeplanen men kan endast uttala sig om de behov som finns i dagsläget utifrån de brukare som är aktuella på enheten samt cirka ett år framåt enligt intervjuade. Största utmaningen är äldre människor som de inte känner till och som ofta blir aktuella när de är i behov av omfattande insatser enligt intervjuade.

Det framgår av intervjuer att det flyttar in en del äldre från andra kommuner, vilket påverkar prognosen gällande antal boenden. Upplevelsen bortsett från inflyttning från andra kommuner är att utifrån prognos hamnar kommunen rätt i antal platser. Det framgår däremot en upplevelse av att kommunen har haft en lång kötid till särskilt boende i cirka två års tid. Under granskad period minskade kön och det fanns även tomma korttidsplatser. Det är brukarnas behov som avgör och inte kötiden enligt intervjuade.

Gällande hemtjänsten framgår av intervjuade att den demografiska utvecklingen följs löpande men att det är svårt att säga något kring behovet av hemtjänst. En prognos för detta har inte tagits fram. Vidare framgår att en prognos av framtida behov av undersköterskor inte finns. Kommunen har tittat på hur många av personalen som

¹⁰ Boendeplan 2022–2026 antagen av vård- och omsorgsnämnden 2023-04-26

behöver utbildas till undersköterskor bland de som är anställda idag.

Av statistik framtagen av förvaltningen framgår att totalt 53 medarbetare är utbildade undersköterskor av 80 inom hemtjänsten. Inom särskilt boende är 87 medarbetare utbildade undersköterskor av 109. Det finns ingen uppskattad prognos på kommande behov av biståndshandläggare men ärendemängden per handläggare mäts i jämförelse med andra kommuner enligt intervjuade.

Av boendeplanen framgår att kommunen vill främja kvarboende och genom välfärdstekniken öka självständighet och trygghet i hemmet. De hjälpmedel som finns är exempelvis trygghetslarm, digital tillsyn samt digitala köp. För att förskjuta tiden till särskilt boende ser kommunen behov av att utöka arbetet avseende förebyggande insatser.

IHR-team och Trygghemgång är insatser som kommunen erbjuder enligt boendeplanen. Dessa insatser har dock inte kommit i gång då vissa intervjuade menar att frågan ligger hos myndighetsenheten att fatta beslut medan andra menar att det inte funnits äldre med behov som matchat insatserna. Myndighetsenheten har ett skriftligt dokument¹¹ med kriterier för Trygg hemgång och det finns även en projekt- och arbetsplan¹² för införandet av IHR-team. Av projekt- och arbetsplan för IHR framgår att beslut om att vara aktuell för IHR tas av arbetsterapeuter och fysioterapeuter i hemsjukvården. Individen ska därefter ansöka om hemtjänst hos myndighetsenheten. Vid beslut av hemtjänst skickas uppdrag till hemtjänsten med ett tillägg att uppdraget ska fördelas till IHR-teamet.

Av budget 2024¹³ framgår att kommunen kommer att ta fram en kompetensutvecklingsplan där aktiviteter för att få personal till välfärdsyrken kommer att finnas som exempelvis att attrahera och behålla personal, utbildning och nya arbetssätt (se avsnitt 3.3). I kontakt med förvaltningen framgår att det kommer tas fram en kombinerad kompetensutvecklings- och kompetensförsörjningsplan. Planen är under framtagande men kommer inte innehålla framtida behov och prognoser.

3.2.1 Bedömning

Vi konstaterar att det finns en prognos för kommande behov av särskilt boende och att flera aktörer är med i detta arbete för att få en rättvisande prognos som möjligt. Det saknas dock ett heltäckande prognosarbete som bland annat prognos eller olika scenarion för hemtjänsten för att bedöma framtida volymer såsom hemtjänsttagare och hemtjänststimmar. Det saknas även en prognos av kommande behov av undersköterskor och biståndshandläggare.

¹¹ Kriterier och syfte Trygg hemgång

¹² Projekt- och arbetsplan, IHR, daterad 2022-06-07

¹³ Budget 2024 med flerårsplan 2025–2026

Vidare noterar att nämnden har inventerat behov av välfärdsteknik och insatser som Trygg hemgång och IHR-team för att möjliggöra att äldre kan bo hemma längre med stöd och förskjuta tiden till särskilt boende. Dock framgår att insatserna inte kommit i gång då det inte finns brukare med behov som matchar insatserna. Mot bakgrund av ovan bedömer vi att det delvis finns en prognos för kommande behov utifrån att det enbart finns prognos avseende behov av boendeplatser men inte i övrigt.

3.3 Planering och beredskap

Av vård- och omsorgsnämndens budget för 2023¹⁴ framgår att andelen äldre ökar och en boendeplan för särskilt boende har tagits fram för att kunna möta framtida behov. Ingen planering eller beredskap görs ihop med externa leverantörer då det inte finns några LOV utförare i Trosa kommun enligt intervjuade. För att möta behovet av hemtjänst planeras införande av IHR-team för att öka det rehabiliterande och förebyggande arbetet. Vidare framgår att det finns en tendens att fler brukare väljer att bo kvar hemma med komplexa sjukdomstillstånd och det sker en förflyttning från sjukhus till vård i hemmet vilket ställer stora krav på organisation och kompetensutveckling.

All personal har erbjudits heltidsanställningar men det finns personal som valt att inte arbeta heltid. Gällande fastomsorgskontakt framgår att Trosa kommun redan arbetar på liknande vis men inte i den omfattningen som lagförslaget anger. Av intervjuade framgår att teamen inom hemtjänsten har minskats i fyra mindre team för att öka kontinuiteten. De har prioriterat de brukare som har mer omfattande insatser vid fördelning av fastomsorgskontakt. Personalen lämnar även ut en blankett med information och kontaktuppgifter till den fasta omsorgskontakten.

Av vård- och omsorgsnämndens budget för 2024¹⁵ framgår samma som ovan men även att särskilda boenden ska utökas genom att ny avdelning med 11 platser på Ängsgården i september 2023 ska tillsättas. Under 2024 behövs fler platser och verksamheten arbetar för att tillgängliggöra ytterligare 10 platser på Trosagården. Under 2023 öppnas en ny dagverksamhet för personer med demenssjukdom som kommer att vara belägen på Häradsgården i Vagnhärad.

Vidare framgår av budget att då alla utförarverksamheter växer blir det även ett större tryck på myndighetsenheten att följa upp befintliga beslut och utreda nya behov. Det framgår att antalet biståndshandläggare har ökat. Av intervjuade framgår att myndighetsutövningen inom äldre tidigare bestod av tre biståndshandläggare men utökades med två tjänster för cirka två år sedan. Det finns inga nämndantagna riktlinjer för biståndshandläggningen enligt intervjuade men myndighetsenheten arbetar med att effektivisera handläggningen genom att minska administration som exempelvis att inte fatta tidsbegränsade beslut. Beslut om tillsyn fattas endast som tillsyn och inte specifikt digital tillsyn för att minimera ytterligare administration. Utförare avgör om det krävs

¹⁴ Budget 2023 med flerårsplan 2024–2025

¹⁵ Budget 2024 med flerårsplan 2025–2026

fysiska besök eller endast digitalt via kamera. I kontakt med förvaltningen framgår att det är en strategi att inte ha nämndantagna riktlinjer för handläggning då riktlinjerna inte ska bli styrande och inskränka på den enskildes rätt till oberoende prövning av rätt till bistånd.

Vidare framgår av budget att en handlingsplan för välfärdsteknik¹⁶ och e-hälsa har tagits fram. Handlingsplanen togs fram av en tidigare anställd projektledare inom e-hälsa och välfärdsteknik som gjort en grundlig genomlysning i kommunen under 2022.

En ny projektledare har anställts och påbörjar sin anställning under hösten 2023 för att stödja verksamheterna i implementeringen. Projektledaren har tagit fram en handlingsplan¹⁷ för införande av välfärdsteknik och handlingsplanen innehåller en beskrivning kring varför välfärdsteknik har en viktig roll, omvärldsbevakning, framgångsfaktorer vid förändringar samt vilken välfärdsteknik som finns i kommunen och slutligen eventuella framtida satsningar som bland annat läkemedelsautomater¹⁸. Den välfärdsteknik som bland annat finns i kommunen är trygghetslarm¹⁹, digitala inköp²⁰ och digital tillsyn²¹. Gällande digital tillsyn iakttas utifrån handlingsplanen att få brukare använder insatsen. Vidare framgår av handlingsplanen att för att öka nyttjande av digital tillsyn kan förvaltningen se över informationsbroschyrer till brukare, fortsätta dialog med leverantören kring sensor-kameror, som ses som en mindre ingripande insats. Av intervjuer framgår att förvaltningen inte infört sensor-kameror.

Det framgår att det finns digitaliseringsombud per hemtjänstgrupp och även inom särskilt boende, sammankallande var tidigare projektledare i välfärdsteknik. Det framkommer även vid intervjuer att det är svårt att rekrytera personal och att digitala verktyg kommer att behövas. Det framgår av intervjuade att det har uppstått problematik på grund av juridiska skäl när det kommer till teknik som exempelvis tillsynskameror då de inte får ha en klar bild. Det uppstår även svårigheter vid digitala köp då brukaren måste ha ett konto på ICA och bank ID, vilket personalen inte får hantera. Dataskyddsombud i kommunen samt kommunjurist arbetar med dessa frågor.

Vidare framgår av budget att i region Sörmland finns det projektledare som arbetar med frågan om Nära vård tillsammans med de nio kommunerna och regionerna. I Trosa kommun finns två processledare som arbetar med införandet. Av intervjuer framgår att samverkan med regionen görs på olika nivåer i förvaltningen såväl strategiskt som operativt. Vård- och omsorgschef och Medicinskt ansvarig samordnare (MAS) deltar i arbetsgrupper med andra kommuner på strategisk nivå. Det finns även en lokalsamverkan med vårdcentralen med inriktning äldre där samtliga enhetschefer från myndighet, hemtjänst och särskilt boende deltar på. Där samtalar de bland annat

¹⁶ Välfärdsteknik är digital teknik som syftar till att bland annat bibehålla trygghet och självständighet för äldre

¹⁷ Välfärdsteknik- Handlingsplan för införande och tillämpning januari 2023

¹⁸ Automat som fylls med läkemedel för en längre tid och är programmerade med vilka läkemedel som ska tas och vilken tid

¹⁹ Brukaren kan trycka på sin larmklocka vid exempelvis fall inom hemtjänsten

²⁰ Beställning av dagliga varor på nätet inom hemtjänsten

²¹ Tillsyn via kamera

om utmaningar och vem de kan hänvisa till. Av intervjuade framgår att förvaltningen har god samverkan med vårdcentralen.

Det framgår av budget att det kommer tas fram en kompetensutvecklingsplan som nämnts (se avsnitt 3.2). Detta ska enligt intervjuer tas fram av kvalitetsenheten. Av intervjuer framgår att en kompetensutvecklingsplan (kompetensförsörjningsplan) inte har färdigställts. Under granskad period fanns en oklarhet mellan centrala HR och kvalitetsenheten kring ansvaret vid upprättande av kompetensförsörjningsplan, men att det har tydliggjorts efter en avstämning. Vidare framgår i kontakt med förvaltningen att det inte tidigare funnits en skriftlig övergripande kompetensförsörjningsplan. Kompetensförsörjningsplanen inspireras av SKR:s riktlinjer och anpassas utifrån Trosa kommun.

För att behålla och attrahera personal nämns bland annat digitala verktyg som digitala inköp samt serviceteam vara en åtgärd för att frigöra tid för omvårdnad. Serviceteam kommer att införas hösten 2023 enligt intervjuade. Serviceteam kan utföra städ och inköp. Vidare har kommunen även startat ett kliniskt centrum där sjuksköterskor utbildar undersköterskor i olika moment. Kommunen har infört språkombud för personal som har språkförbristningar. Det finns språkombud på särskilda boenden men inte inom hemtjänsten enligt intervjuade. Intervjuade menar att det är svårt att arbeta inom hemtjänsten och ha svårigheter med språket eftersom arbetet innefattar en del självständigt arbete. För att rekrytera personal har vård- och omsorg bland annat besökt SFI och haft Öppet hus.

Det framgår av intervjuade en upplevelse av att personalens arbetsmiljö påverkas och att det blir svårare att rekrytera då personal behöver registrera varje minut. Inför den nya arbetstidslagen²² har dock inga svårigheter uppkommit då alla scheman är anpassade genom att de inte har långa arbetspass eller delade turer enligt intervjuade.

Vidare framgår av budget att verksamheterna kommer att starta upp ett arbete med att minska ofrivillig ensamhet bland äldre 2023 och kostnader för det kommer att fortsätta flera år framöver.

År	Budget
2023	254 206 tkr
2024	264 865 tkr

²² Ändringar i Arbetstidslagen från 1 oktober 2023, alla medarbetare inom kommun och region ska ha minst 11-timmars sammanhängande dygnsvila under 24-timmarsperiod

Av tabellen ovan noteras att vård- och omsorgsnämnden har ökat budget inför år 2024 betydligt för att möta kommande behov. Det framgår av budget för 2024 att utifrån den demografiska utvecklingen har en ramjustering gjorts med 9 mkr för 2024.

3.3.1 Bedömning

Vi konstaterar att det i vissa delar finns en planering och beredskap i kommunen för att möta framtida krav och behov. Nämnden har bland annat fått en ökad budget för att möta kommande behov och nya platser inom särskilt boende som kommer att tillkomma utifrån boendeplanen. Vi konstaterar dock att alternativa utförare inte finns i kommunen och att orsaker till detta kan behöva analyseras.

Det finns även en vilja inom nämnden och förvaltningen att använda välfärdsteknik både utifrån effektivisering samt för att möta personalbrist. Nämnden har påbörjat ett arbete för fast omsorgskontakt och har mål för att utbilda personal. Det saknas dock en tydlig plan för kompetensförsörjning för att möta framtida identifierade behov som bland annat brukare som har komplexa sjukdomstillstånd. Vi noterar att i budget 2023 framgår att en kompetensutvecklingsplan ska tas fram, vilket ännu inte har gjorts. Vidare framgår att myndighetsenheten effektiviserar handläggningen genom att fatta icke tidsbegränsade beslut. Detta arbetssätt kräver i sådana fall rätt beslut från början och att uppföljning av beslut sker systematiskt och frekvent. Vidare noterar vi att myndighetsenheten saknar nämndantagna riktlinjer, vilket kan påverka handläggningen.

Vi bedömer att nämnden har en planering och beredskap för att möta framtida krav av särskilda boenden. Vi bedömer dock att det inte finns en planering och beredskap för att möta framtida krav av bland annat kompetensförsörjning, främjande förebyggande arbete och andra faktorer som påverkar framtida kundbehov på längre sikt som exempelvis 5–10 år.

3.4 Uppföljning

Internkontroll

Av internkontrollplanen 2023²³ framgår 15 olika kontrollområden och att dessa kontrolleras och rapporteras löpande och minst en gång per år skriftligen till nämnden. Av de 15 kontrollområden framgår exempelvis att språkkombud ska införas på enheter där det finns personal som på grund av språkkunskaper inte klarar delegeringsutbildning eller har svårt att göra sig förstådda. Detta kontrollområde ska följas upp av enhetschef. Ett annat område är personalbrist som ska åtgärdas genom framtagande av kompetensutvecklingsplan, vilket ska kontrolleras en gång per år och ansvarig är kvalitetsenheten.

²³ Internkontrollplan 2023 för vård- och omsorg för period 2023-01-01- 2023-12-31

En åtgärdsplan har tagits fram för granskning av dokumentation genom stickprov av journal och genomförandeplaner då brukare inom hemtjänsten har rankat upplevelsen av insats och beslut som lågt i undersökningen hemtjänstindex²⁴. Hemtjänstindex mäter kvaliteten inom fyra delområden (Information, biståndshandläggning, utförande samt stöd och utveckling).

Uppföljning

Protokollgenomgång har gjorts för *vård- och omsorgsnämndens sammanträden* för 2023. Av de tre protokollförda handlingar från vård- och omsorgsnämnden framgår att vård- och omsorgschef närvarat vid samtliga tillfällen. Nämnden har vid ett tillfälle fått muntlig information om 18 olika nyckeltal som innefattar exempelvis antal personer inom hemtjänsten och på särskilt boende. Vid ett tillfälle har nämnden fått information om lokalförsörjningsprocessen i kommunen och vid ett annat möte följs Boendeplanen upp skriftligen.

Nämnden har vid ett tillfälle begärt om att få redovisat information och resultat från undersökningen hemtjänstindex där Trosa kommun placerar sig på 258 av 290 kommuner. Utifrån resultatet beslutas om att en åtgärdsplan ska tas fram avseende nöjdhet och utförande samt biståndsbeslut. Förvaltningen presenterar även vilka åtgärder som har gjorts och som redan utfördes efter senaste brukarundersökningen. De förändringar som beslutats om är bland annat utökad antal hemtjänstområden från två till tre, fast omsorgskontakt med tydliga kontaktuppgifter, nya scheman för högre personalkontinuitet, digitala verktyg samt uppstart av IHR-team och Trygg hemgång. Internkontrollplanen tas upp för 2022 och även nya för 2023. Det framgår av protokoll i mars att brukarundersökningen "vad tycker de äldre om äldreomsorgen" är pågående och kommer att presenteras under tidig höst. Vid sammanträde i april 2023 tas förslag till reviderade mål för vård- och omsorgsnämnden upp.

Utöver vård- och omsorgsnämndens sammanträden finns ett *äldre- och omsorgsråd* som är ett organ för samråd mellan kommunen och pensionärsföreningarna i äldrefrågor. Rådet är också inom kommunal remissinstans och har förslagsrätt till kommunstyrelse och nämnder. Kommunen ska informera rådet om verksamhet och planerade åtgärder som rör pensionärer. Vid granskning av protokoll för 2023 framgår att vård och omsorgschef deltar vid ett tillfälle. Ordförande i vård- och omsorgsnämnden deltar på råden som beslutande ledamot.

Av protokoll får rådet information av vård- och omsorgschef att kompetensförsörjningen är en utmaning, att äldreomsorgslyftet möjliggör medarbetare att studera till undersköterska under arbetstid och digitala inköp. Vård- och omsorgschef informerar även om att kommunen avser att starta ett projekt för att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre. Föreningarna uppmanas att utse en representant som tillsammans med förtroendevalda och tjänstepersoner i Trosa kommun ingår i en projektgrupp.

²⁴ Ett samlat mått på hemtjänstens kvalitet i Sveriges 290 kommuner

Föreningarna ska meddela representant till vård- och omsorgschef. Vidare informeras rådet om Nära vård, anhörigkonsulentens arbete samt att förvaltningen avser att söka statsbidrag för att motverka ofrivillig ensamhet. Rådet diskuterar kring vad förvaltningen kan fokusera på vid ett sådant projekt som exempelvis väntjänst och hur personer nås som inte har hemtjänst eller bor på särskilt boende. Vid ett möte framgår att rådet vill ha en presentation av resultatet som framkom genom undersökningen hemtjänstindex.

Det framgår av intervjuade att uppföljning görs inför bokslut, internkontroll eller genom veckovisa muntliga uppföljningar och avstämningar till nämnd. Vård- och omsorgschef deltar vid nämndsammanträden och kan exempelvis redovisa nyckeltal. Vidare har vård och omsorgschef avstämningar enskilt med varje enhetschef månadsvis där de kan prata om vad som händer i verksamheterna, rekryteringar, ekonomi. Varannan vecka ses samtliga enhetschefer i ledningsgrupp. Det finns ingen rutin på vad de ska rapportera in. Det finns inga pågående eller planerade uppföljningar eller utvärderingar avseende framtidens äldreomsorg under granskad period. Dock lyfts av intervjuade att nämnden och kommunstyrelsen har genomfört verksamhetsbesök på hemtjänsten och pratat om de utmaningar som finns samt framtiden. I kontakt med förvaltningen framgår att nämndordförande och kommunstyrelseordföranden genomfört verksamhetsbesök inom alla delar av vård- och omsorgskontoret, vilket görs årligen.

Det lyfts att uppföljning och utvärdering är ett utvecklingsområde. Kommunen behöver se över att man arbetar med rätt saker för att se om tillräckliga resurser finns. Det lyfts även att utvecklingsarbete är en utmaning då det händer mycket inom vård och omsorgen. Vård- och omsorgskontoret behöver också se över, vem ska driva olika uppdrag samt aktiviteter enligt intervjuade.

3.4.1 Bedömning

Vi ser att vård- och omsorgschef deltagit vid nämndsammanträden och rapporterat olika delar som exempelvis nyckeltal och boendeplan. Vi ser att nämnden har begärt en redovisning av resultatet från undersökningen hemtjänstindex och de har även beslutat om en åtgärdsplan utifrån resultatet samt varit på verksamhetsbesök. Det finns dock inga aktuella utvärderingar eller uppföljningar på området än boendeplanen och hemtjänstindex som har en framtidsbäring. Nämnden följer upp det löpande arbetet inom vård och omsorgskontoret men det finns inga tydliga uppföljningar utifrån framtidens äldreomsorg utöver framtida lokalförsörjning.

4 Slutsats och rekommendationer

Vår sammanfattande bedömning utifrån granskningens syfte är att vård- och omsorgsnämndens planering och styrning för att möta framtida behov inom äldreomsorgen inte är fullt ut tillfredställande. Nämnden har bland annat en boendeplan med tioårig prognos, tydliggjort behov av ökat antal boendeplatser och ambitioner kring digitala verktyg. Det saknas dock en heltäckande prognos av övriga delar såsom personal och hemtjänst. Vidare saknas en tydlig plan för kompetensförsörjning som kan beskriva de aktiviteter som behöver göras för att uppnå den kompetens som behövs för att möta framtida krav och behov.

Utifrån vår bedömning och slutsats rekommenderar vi vård- och omsorgsnämnden att:

- Utforma en tydlig strategi avseende utbud av framtidens äldreomsorg (se avsnitt 3.1.1)
- Säkerställ ett heltäckande prognos- eller scenarioarbete på längre sikt som bland annat omfattar framtida krav och behov avseende hemtjänsten, personalbehov och förebyggande arbete inklusive dess finansiering (se avsnitt 3.2.1 och 3.3.1)
- Säkerställ att insatser som bland annat IHR-team, och Trygg hemgång fungerar (se avsnitt 3.2.1)
- Säkerställ att det finns en tydlig plan för kompetensförsörjning (se avsnitt 3.3.1)
- Se över behov av riktlinjer för biståndshandläggning (se avsnitt 3.3.1)
- Utforma ett systematiskt arbetssätt för vad som ska följas upp till nämnd gällande framtida äldreomsorg (se avsnitt 3.4.1)

Datum som ovan

KPMG AB

Suzan Bakan

Kommunal revisor

Mikael Lindberg

Certifierad kommunal revisor

Micaela Hedin

Certifierad kommunal revisor

Trosa kommun
Granskning av kommunens framtida äldreomsorg

2023-09-05

dokument. Huruvida detta dokument ska anses vara allmän handling hos mottagaren regleras i offentlighets- och sekretesslagen samt i tryckfrihetsförordningen.